

В. М. ТАРАСЕВИЧ,
*професор, доктор економічних наук,
завкафедрою політичної економії
Національної металургійної академії України
(Дніпропетровськ)*

АНТИКРИЗОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЕКОНОМІЧНОГО ПАТРІОТИЗМУ

Розглянуто змістові характеристики економічного патріотизму. Окреслено його значення для подолання поточної економічної кризи. Запропоновано критерії успішності європейської інтеграції національної економіки.

V. M. TARASEVYCH,
*Professor, Doctor of Econ. Sci.,
Head of the Chair of Political Economy
National Metallurgical Academy of Ukraine
(Dnipropetrovs'k)*

ANTICRISIS POTENTIAL OF THE ECONOMIC PATRIOTISM

The meaningful characteristics of the economic patriotism are considered. Its meaning for the overcoming of the current economic crisis is presented. Some criteria for the successful European integration of the national economy are proposed.

Хотів би звернути увагу на деякі світоглядні аспекти принципово важливого в сучасних умовах *економічного патріотизму* і теоретико-практичні висновки, що впливають з них. В епоху глобалізації та економічної інтеграції він не втратив своїх позицій, знайшов нові змістові характеристики, механізми та форми реалізації.

Навряд чи слід доводити, що глибина української економічної кризи є прямо пропорційною дефіциту економічного патріотизму, а сам економічний патріотизм часто ототожнюється з тим, що не є ним за визначенням. *По-перше*, не можна порівнювати *український* економічний патріотизм з *європейським*. Сьогодні мало хто сумнівається в тому, що Україна — це Європа. Але в реальній економічній політиці необхідно виходити насамперед з того, що Україна — це Україна, та її національні економічні інтереси не завжди ідентичні економічним інтересам ЄС у цілому і (або) його окремих країн-членів. Як відомо, економіка ФРН є визнаним локомотивом ЄС. Менш очевидним є те, що неможливо було б досягти цього лідерства і підтримувати його, якби правлячі кола Німеччини вміло не використали в цих цілях весь потенціал ЄС — економічний, соціальний, інституційний, управлінський тощо. Отже, євроінтеграцію України слід розглядати не як самоціль, а як засіб зміцнення національної економіки, і не тільки в якомусь світлому майбутньому, заради якого треба "затягнути паски", а сьогодні. Кожний крок у напрямі євроінтеграції повинен супроводжуватися реальним поліпшенням економічного становища критичної маси громадян. Досвід незалежної України пере-

---

Тарасевич Віктор Миколайович (Tarasevych Viktor Mykolaiovych) — e-mail: v_tarasevich@list.ru.

конливо доводить, що так звані “непопулярні реформи”, що призводять до економічного спаду і депресії, приречені на провал. Не можна допустити розчарування українців у “європейській мрії”.

По-друге, економічний патріотизм має мало спільного з економічним *євро-романтизмом* і *утопізмом*. Виклики європейської інтеграції для національної економіки аж ніяк не поступаються наданим нею (інтеграцією) можливостям. Потрібно тверезо оцінювати масштаби розриву між євробажаннями та намірами, з одного боку, і реальними можливостями – з іншого. Наприклад, цілком очевидним є те, що Об’єднана Європа не володіє фінансовими ресурсами, які необхідні Україні для імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Це вірно і відносно США, геополітичні інтереси яких на Європейському континенті аж ніяк не в усьому ідентичні геополітичним інтересам ЄС. Водночас на мікрорівні європейські, американські та інші іноземні фірми не налаштовані на благодійність у відношенні до їх українських візаві. Конкуренція – дама жорстка і жорстока, і несприятлива тенденція скорочення кількості малих і середніх підприємств у національній економіці – тому свідчення. Отже, потрібно шукати власні фінансові ресурси. Але як це зробити, якщо таких поки що не вистачає навіть на підтримку простого відтворення, а “відплив” капіталу триває? Здавалося б, не спостерігається дефіциту в розумних і обґрунтованих пропозиціях щодо залучення підприємницького капіталу, дерегуляції бізнесу, підтримки національного товаровиробника. Однак на всіх рівнях влади і бізнесу відчуваються “криза компетентності”, гостра нестача професійних і патріотичних кадрів, здатних не просто працювати по-європейському, але й перевести кризову і розбалансовану національну економіку в проєвропейський режим функціонування та розвитку. Залучення іноземців як міністрів навряд чи змінить ситуацію докорінно, незалежна Україна бачила безліч радників і консультантів з-за кордону, зусилля яких, за мірками економічного патріотизму, виявилися недостатніми. Чи здійснюється відповідна масова і цільова підготовка національних кадрів, насамперед, серед тих, хто має вищу освіту? Це риторичне запитання.

По-третє, економічний патріотизм некоректно ототожнювати з економічним *націоналізмом*. Світова та європейська практика переконливо свідчить, що країна походження товару, вихідна юрисдикція фізичної або юридичної особи, яка працює в національній економіці, не є настільки важливими. Головне, щоб її діяльність відповідала національному законодавству та національним інтересам. Якщо, наприклад, українським підприємствам і споживачам їх продукції економічно вигідніше імпортувати вугілля з країн близького зарубіжжя, то який економічний сенс такого імпорту із зарубіжжя вельми далекого? Навіть декларації щодо націоналізації майна тих чи інших об’єктів, власниками яких є фізичні та (або) юридичні особи конкретної країни, загрожують втратою довіри до національної економіки бізнесменів не тільки з цієї, але й з інших країн. Крім того, не можна створювати додаткових перешкод для експансії українського бізнесу в близьке та далеке зарубіжжя.

По-четверте, економічний патріотизм не має нічого спільного з економічним *популізмом* і *політиканством*. Якщо не помиляюся, після демократичних реформ Клісфена в Стародавніх Афінах була встановлена відповідальність авторів “шкідливого” закону перед народними зборами у вигляді не тільки значного штрафу, остракізму, але й позбавлення життя. Зрозуміло, в європейській країні смертна кара відсутня, але види адміністративної, майнової та кримінальної відповідальності посадових осіб за негативні наслідки своїх рішень і дій повинні не тільки існувати, але

й правозастосовуватись. Якщо за вироблену неякісну продукцію працівник карається штрафом, то чому не несуть відповідальності законодавці за неякісні закони, а чиновники — за вельми сумнівні в економічному відношенні адміністративні акти? Якби система правозастосування була неексклюзивною, то органи влади та управління не скупилися б на фінансування попередньої серйозної наукової експертизи своїх рішень і дій.

Ядром економічного патріотизму є першість загальнонаціональних (загальнонародних) економічних інтересів серед рівних з ними та органічно вплетених у їх тканину, економічних інтересів різних економічних суб'єктів, соціальних груп і прошарків, які б толерантно взаємодіяли. Отже, утвердження економічного патріотизму передбачає економічну суверенізацію країни, деабсолютизацію ненаціонального патріотизму, в тому числі європейського, американського, російського, подолання економічного романтизму і утопізму, націоналізму, популізму та політиканства. У цьому зв'язку, *по-перше*, необхідно істотно посилити *держкапіталізацію* національної економіки та "*націоналізацію*" держави. Щоб мати можливість не тільки висловлювати, але й забезпечувати реалізацію загальнонаціональних інтересів, держава повинна бути власником об'єктів, які не поступаються за потужністю та значущістю перед об'єктами приватної, в тому числі "олігархічної", власності. Повною мірою це стосується об'єктів державної влади і управління, а також регуляторних об'єктів і механізмів.

По-друге, не можна допускати надмірного "скидання" ентропії з розвинутих економік у національну економіку. Це означає, що вже сьогодні потрібно взятися за розробку дорожньої карти *поетапної імплементації* Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Імперативи та критерії практично є очевидними: те чи інше положення Угоди не може бути введено в дію, якщо не буде забезпечено конкурентоспроможного економічного зростання і підвищення інноваційного рівня національної економіки. Як бачимо, національна економіка вже не витримує так званої "шокової терапії", а всяке "хірургічне втручання" загрожує економічною катастрофою.

По-третє, незважаючи на досить складні відносини з нашим північним сусідом, було б необачним залишитися за "бортом" консультацій, які намічаються між Європейським Союзом і Євразійським Економічним Союзом, про створення зони вільної торгівлі. Необхідним простором стратегічного розвитку національної економіки є не тільки Європа, не тільки Євразія, але й увесь світ у цілому. Епоха глобалізації диктує свої закони, і ігнорування їх є неприпустимим. Зрозуміло, перелік рекомендацій може бути продовжений, а вже озвучені потребують подальшої конкретизації.